

СЕКЦІЯ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:[338.488.2:640.4]

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-94-8>**КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Бурак Валентина Геннадіївна,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Херсонський державний університет
burak_valia@ukr.net
orcid.org/0000-0001-5097-6536

Мета дослідження полягає у здійсненні теоретико-методологічного аналізу та визначенні компонентів готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності. Науково-дослідницькими завданнями визначено: проаналізувати стан розробленості проблеми готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності; систематизувати й визначити компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності. Використано загальнонаукові методологічні підходи (системний, ситуаційний, комплексний) і методи дослідження – абстрактно-логічний, аналізу та синтезу, аналогії для уточнення понять «компоненти готовності», «компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства до професійної діяльності». Поняття «готовність майбутнього фахівця готельно-ресторанної справи до професійної діяльності» тлумачиться нами як результат навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти різних форм власності, володіння замовниками освітніх послуг професійно орієнтованими знаннями, вміннями, навичками і компетентностями, які встановлюють їх відповідність вимогам до діяльності з надання різноманітних послуг клієнтам готельно-ресторанних підприємств; ґрунтується на усвідомлених здібностях до обраної професії, рефлексії; передбачає здатність до наукового дослідження та інноваційної діяльності, неперервний саморозвиток і самоосвіту впродовж життя. Проаналізовано наукові праці українських учених щодо проблем підготовки в закладах вищої освіти майбутніх фахівців сфери обслуговування, готельно-ресторанної справи та туризмознавства, розглянуто компоненти готовності до професійної діяльності. Визначено основні компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-процесуальний, комплексно-функціональний, рефлексивно-безпековий. Теоретико-методологічний аналіз досліджуваної проблеми дав змогу узагальнити й виокремити основні компоненти готовності, а також означити динамічний взаємозв'язок між ними. Визначено залежність підготовки фахівців готельно-ресторанної справи від реалій сьогодення, розвитку сучасної економіки та науково-технічного прогресу.

Ключові слова: *готовність, готовність майбутнього фахівця готельно-ресторанної справи до професійної діяльності, компоненти, професійна діяльність.*

**READINESS COMPONENTS OF FUTURE SPECIALISTS
IN HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY**

Burak Valentyna Hennadiivna,
Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Hotel and Restaurant and Tourist Business
Kherson State University
burak_valia@ukr.net
orcid.org/0000-0001-5097-6536

The purpose of the study is to carry out theoretical and methodological analysis and determine the components of readiness of future specialists in hotel and restaurant business for professional activities. Research tasks: to analyze the development status of the problem of readiness of future specialists in hotel and restaurant for professional activities; to systematize and determine the components of readiness of future specialists in hotel and restaurant business for professional activity. General scientific methodological approaches (systemic,

situational, complex) and research methods were used – abstract-logical method, analysis and synthesis, analogies to clarify the concepts of “readiness components”, “readiness components of future specialists in hotel and restaurant industry for professional activity”. Results. “Readiness of the future specialist in hotel and restaurant business for professional activity” is interpreted by us as a result of training at of pre-higher professional and higher educational institutions of various forms of ownership, customers’ of educational services mastery of professionally oriented knowledge, skills, abilities and competencies that establish their liability for demands of providing various services to clients of hotel and restaurant enterprises; is based on conscious abilities to the chosen profession, reflection; provides the ability for research and innovation, continuous self-development and self-education throughout life. The scientific works of Ukrainian scientists on the problems of training future specialists in service, hotel and restaurant business and tourism in higher educational institutions were analyzed, the components of readiness for professional activity were considered. Main components of readiness of future specialists in hotel and restaurant business for professional activity were determined, namely: motivational-value, cognitive-semantic, operational-procedural, complex-functional, reflexive-safe. Conclusions. Theoretical and methodological analysis of the researched problem made it possible to generalize and single out the main components of readiness, as well as to determine the dynamic relationship between them. Dependence of hotel and restaurant training on the realities of today, development of the modern economics and scientific-technological progress is determined.

Key words: *readiness, readiness of future specialists in hotel and restaurant business, componets, professional activity.*

Вступ

Соціально-економічні процеси сьогодення впливають на професійну підготовку майбутніх фахівців, сприяючи формуванню їхньої готовності до провадження виробничої діяльності та подальшого розвитку професіоналізму в освіті впродовж життя. Оскільки сфера обслуговування досить розгалужена, у контексті дослідження здійснимо аналіз спільних компонентів готовності майбутніх фахівців галузей готельно-ресторанної справи та туризмознавства.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Мета дослідження полягає у здійсненні теоретико-методологічного аналізу та визначенні компонентів готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності.

Науково-дослідницькими завданнями визначено:

- проаналізувати стан розробленості проблеми готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності;

- систематизувати й визначити компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності.

2. Методологія та методи

Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові методологічні підходи (системний, ситуаційний, комплексний) і методи дослідження – абстрактно-логічний, аналізу та синтезу, аналогії для уточнення понять «компоненти готовності», «компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства до професійної діяльності». Інформаційно-фактологічною і методологічною базою дослідження стали публікації українських науковців, результати власних досліджень автора.

3. Результати та дискусії

Результатом професійної підготовки в закладах вищої освіти майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до фахової діяльності повинна стати готовність до її здійснення в умовах реального підприємства сфери обслуговування.

У дослідженнях науковців *готовність* пов'язують із сукупністю абстрактних властивостей особистості; її проявами відповідно до функцій різних блоків цілеспрямованої діяльності для забезпечення взаємопов'язаності є компоненти (Мойсеюк, 2006). *Готовність студентів до професійної діяльності* ототожнюють із багаторівневим особистісним новоутворенням, сформованим кількома взаємозв'язаними підструктурами особистості: особистісним складником (мотиваційна здатність до професійної діяльності, ціннісне усвідомлення (підструктура спрямованості); пам'ять, емоції, відчуття, мислення, сприйняття, почуття, волю (підструктура психічних процесів); властивості темпераменту, статеві і вікові властивості особистості (підструктура біопсихічних властивостей); функціональним складником (підструктура досвіду) концентрує фахові знання (інтелектуальна здатність), уміння і навички (практична здатність) для компетентного виконання майбутніх професійних функцій; рефлексію внутрішніх можливостей, результатів професійної підготовки для досягнення бажаних цілей у майбутній професійній діяльності (Староста, 2019). Значущим у контексті дослідження є тлумачення поняття «готовність до професійного саморозвитку» фахівців, сутність якого полягає в інтегральній природі утворення – усвідомленому результатів процесу підготовки та сформованій настанові на певний результат (отримання професійних знань і самовдо-

сконалення), що містить мотиваційно-цільовий, пізнавально-операційний, професійно-орієнтовний і особистісно-регулятивний компоненти (Остапенко, 2015). Актуальним, на нашу думку, також є визначення дефініції поняття «психологічна готовність студентів до здійснення професійної кар'єри» як сукупності психологічних якостей, необхідних студентам для ефективної професійної кар'єри, що забезпечується компонентами: мотиваційним (мотиви, необхідні для успішної професійної кар'єри); когнітивним (знання, які забезпечують ефективне здійснення професійної кар'єри); операційним (уміння та навички, необхідні для успішного здійснення професійної кар'єри); особистісним (індивідуальні характеристики, які є значущими для успішного здійснення професійної кар'єри) (Канівець, 2013).

Проведений нами в попередніх дослідженнях аналіз уможливив власне визначення терміна «готовність майбутнього фахівця готельно-ресторанної справи до професійної діяльності», що трактується нами як результат навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти різних форм власності, володіння замовниками освітніх послуг професійно орієнтованими знаннями, уміннями, навичками і компетентностями, які встановлюють їх відповідність вимогам до діяльності з надання різноманітних послуг клієнтам готельно-ресторанних підприємств; ґрунтується на усвідомлених здібностях до обраної професії, рефлексії; передбачає здатність до наукового дослідження та інноваційної діяльності, неперервний саморозвиток і самоосвіту впродовж життя (Бурак, 2020).

У педагогічних дослідженнях *компоненти готовності особистості* до діяльності ототожнюються зі ставленням до діяльності або

настановою (для ситуаційної готовності), мотивами, знаннями про предмет і способи діяльності, навичками та вміннями їхнього практичного застосування, інтегральною компетентністю у здійсненні власне професійної діяльності на підприємстві.

Багатоаспектні дослідження науковців проблем підготовки в закладах вищої освіти майбутніх фахівців сфери обслуговування загалом (А. Гарага, І. Заблоцька, О. Іванова), готельно-ресторанної справи (А. Віндюк, Л. Потапкіна, Т. Поночовна-Рисак) та туризмознавства зокрема (Л. Безкорвайна, Ю. Земліна, Д. Люта) уможливили аналіз визначення дослідниками компонентів готовності до професійної діяльності, які подано в таблиці 1 «Диференціація компонентів готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до професійної діяльності».

Аналіз досліджень українських науковців щодо компонентів готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності дозволив визначити такі: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-процесуальний, комплексно-функціональний, рефлексивно-безпековий. Зупинимось на короткій характеристиці кожного з них.

Розпочнемо з досліджень науковців властивостей мотиваційного (мотиваційно-особистісного, мотиваційно-цільового, мотиваційно-ціннісного) компоненту. Мотиваційний компонент, за твердженням А. Віндюка, пов'язаний із наявністю відносно стійких рис особистості, які визначають ефективність діяльності в системі «людина – людина», бажанням досягнення високих результатів у навчанні майбутньому фахові, адекватною професійною самооцінкою, розвитком мотивації досягнення і професійного самовдосконалення,

Таблиця 1

Диференціація компонентів готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до професійної діяльності

Автори-дослідники	Види компонентів
Л. Безкорвайна [1]	мотиваційний, когнітивний, особистісно-творчий, інформаційно-технологічний, діяльнісно-операційний
А. Віндюк [3]	мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний, здоров'язберезувальний
А. Гарага [4]	мотиваційно-особистісний, змістово-когнітивний, діяльнісно-практичний
І. Заблоцька [5]	мотиваційний, змістовий, операційний, комунікативний
Ю. Земліна [6]	особистісний, фаховий, управлінський, методологічний, психофізіологічний
О. Іванова [7]	проблемно-цільовий, методологічний, процесуальний, оцінно-рефлексивний
Д. Люта [9]	мотиваційно-цільовий, теоретико-гносеологічний, операційно-технологічний, ціннісно-особистісний
К. Піцул [12]	мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-практичний

наявністю інтересів і потреб, спрямованих на роботу в індустрії гостинності (А. Віндюк, 2011). Дослідниця А. Гарага мотиваційно-особистісний компонент ототожнює із сукупністю процесів, методів, засобів щодо спонукання студентів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти через потреби та інтереси, відчуття потреби в таких знаннях і виявлення інтересу до них (Гарага, 2020). На думку І. Заблоцької, мотиваційний компонент готовності до професійної діяльності майбутніх працівників сфери послуг сприяє включеності особистості у професійну діяльність, формує позитивне ставлення та усвідомлення її значущості для розвитку власного творчого потенціалу, прагнення до самоосвіти (Заблоцька, 2017). Д. Люта мотиваційно-цільовий компонент готовності майбутніх фахівців із туризмознавства до професійної діяльності у сфері соціального туризму ототожнює зі здатністю здобувачів освіти мотивувати себе на виконання певних фахових дій, сукупністю цінностей, потреб, мотивів, адекватних її цілям і завданням, загальною гуманістичною і позитивною спрямованістю до фахової діяльності, розуміння значимості для успішної соціалізації осіб з особливими потребами, глибоке усвідомлення гуманістичного потенціалу тощо (Люта, 2020). Дослідниця К. Піцул суть мотиваційно-ціннісного компоненту у структурі готовності до професійної діяльності вбачає в наявності зовнішньої і внутрішньої мотивації до професійної діяльності, усвідомленні її цінності, а також позитивному налаштуванні на її успішну реалізацію та самовдосконалення у професійному напрямі, вважає основою оволодіння студентами системними знаннями та навичками, які дадуть їм можливість ефективно працювати в індустрії гостинності (Піцул, 2015).

Зважаючи на означене вище, *мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності*, на нашу думку, є багатофакторною структурою, яка передбачає виявлення і заохочення здобувачів освіти, котрі володіють необхідними для обраного фаху якостями, і переорієнтацією тих, які усвідомили необхідність коригування власної навчальної траєкторії задля набуття особистісно-ціннісного смислу діяльності. Він передбачає позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності; усвідомлену мотивацію (мотиви, прагнення домогтися успіху, інтерес до професії, задоволення професійних потреб), що є необхідним чинником створення належних умов та забезпечення відповідних послуг для

замовників у сфері гостинності. Актуалізує застосування власних вольових зусиль, розвиток особистісних стійких професійно-важливих особливостей, психічних і вольових якостей, емоційних реакцій та когнітивних уявлень, цілеспрямованість, лідерство та підприємницькі здібності; темперамент та риси характеру, рівень культурного розвитку, які допоможуть у фаховому становленні, реалізації, здійсненні майбутньої професійної кар'єри.

Когнітивний (змістово-когнітивний, когнітивно-знаннєвий, теоретико-гносеологічний, змістовий, професійно-когнітивний) компонент, як стверджує А. Віндюк, репрезентований наявністю у студентів необхідних знань, волі, рис характеру для освоєння професійних знань, вмінь, навичок не тільки в обраній спеціальності, але і в інших сферах діяльності (Віндюк, 2011). А. Гарага змістово-когнітивний компонент готовності пов'язує з комплексом знань, розумінням їхньої сутності, засвоєнням методики проектування, що сприятиме усвідомленню навчальної інформації (Гарага, 2020). Т. Канівець когнітивний компонент психологічної готовності студентів до здійснення професійної кар'єри ототожнює з набуттям здобувачами освіти необхідних для успішного здійснення професійної кар'єри знань про «сутність кар'єри», «співвідношення професійної кар'єри і сім'ї», «успішність чоловіків і жінок у професійній кар'єрі», «вікові показники здійснення професійної кар'єри», «складники психологічної готовності студентів до здійснення професійної кар'єри» (Канівець, 2013). Теоретико-гносеологічний компонент готовності майбутніх фахівців із туризмознавства до професійної діяльності у сфері соціального туризму, на думку Д. Лютої, формує цілісність уявлень про майбутню професійну діяльність, підсилює пізнавальну роботу, збагачує когнітивним досвідом вирішення тих чи інших теоретичних і практичних завдань. Він містить наукові професійні знання професійно-етичних основ діяльності, організації та управління діяльністю, соціально-правових основ, психології міжособистісних і міжгрупових взаємин, психології надання й отримання допомоги, способів комунікації людей, вербальної і невербальної поведінки, значення соціокультурних факторів тощо (Люта, 2020). Когнітивний компонент готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності, за словами К. Піцул, характеризується наявністю необхідного обсягу різноманітних загальних та спеціальних професійних знань, які забезпечують компетентне виконання професійної діяльності в готельній

і ресторанній галузі, єдністю, тісним взаємозв'язком та взаємодією теорії та практики. Формування когнітивного компоненту готовності до професійної діяльності у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи відбувається як через означення змісту професійної підготовки з метою забезпечення практико-орієнтованого знання шляхом розширення та поглиблення тематики нормативних дисциплін, так і вибір використовуваних форм й методів навчання (Піцул, 2015). Дослідниця І. Заблоцька для позначення сукупності знань, уявлень про моральні норми і правила міжособистісних взаємин на різних рівнях людської життєдіяльності використовує змістовий компонент, який сприяє опануванню, засвоєнню та поглибленню навчальної інформації, поєднанню особистого досвіду зростаючої людини із соціальним тощо (Заблоцька, 2017). В. Штифурак та О. Самохвал змістовий компонент ототожнюють із постійним оновленням змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі з урахуванням динамічних змін у туристичній сфері діяльності для виконання вимог сучасного виробництва та туристичної практики, використанням моніторингу як методу поповнення стратегічної інформації про нові тенденції на сучасному ринку праці; створенням компетентнісної системи професійної підготовки на основі міждисциплінарних підходів до розробки навчально-методичних комплексів (Штифурак, Самохвал, 2020).

Когнітивно-змістовий компонент готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності передбачає наявність інтелектуально-гностичних здатностей для опанування навчально-науково-пізнавальної інформації, фундаментально-наукову та професійно-практичну підготовку через сформованість комплексу інтегрованих транс дисциплінарних теоретико-методологічних і професійно-практичних знань про сутність і специфіку роботи у сфері обслуговування. Означений компонент включає спроможність критичного мислення та самостійного визначення дисциплін вибіркового складника навчальних планів і програм, формування індивідуальної освітньої траєкторії та компетентності навчання впродовж життя, професійну самореалізацію та конкурентоздатність на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу; уміння й навички інноваційної творчої праці в означеній сфері економічної діяльності, реагування на глобальні виклики у світі, неперервне оновлення змісту знань, навичок, компетенцій відповідно до нових тенденцій на світовому ринку праці та від-

повідну неперервну модернізацію власної професійної компетентності.

Діяльнісний компонент (діяльнісно-практичний, операційний, операційно-технологічний) А. Віндюк ототожнює із системою вмінь та навичок готовності управляти процесом надання послуг, спрямованих на досягнення стратегічної мети функціонування конкретного готельно-курортного комплексу з урахуванням факторів зовнішньої і внутрішньої сфери з точки зору прибутковості готельного бізнесу (Віндюк, 2011). Діяльнісно-практичний компонент, на думку А. Гараги, встановлює загальні уміння, які повинні бути сформовані під час вивчення базових дисциплін у всіх майбутніх фахівців сфери туризму (аналізу, прогнозування, планування, пошуку інформації, реалізації розроблених планів, самооцінки, корекції); уміння й навички використання отриманих під час навчання знань у професійній діяльності; здатність особистості до ефективного виконання визначеної діяльності на основі наявних знань у змінених чи нових умовах або автоматично. Діяльнісно-практичний компонент спрямований на розвиток здатності до розв'язання професійних завдань та має вирішальне значення для збагачення професійного потенціалу майбутніх фахівців сфери туризму (Гарага, 2020). І. Заблоцькою операційний компонент готовності до професійної діяльності майбутніх працівників сфери послуг ототожнюється з уміннями, навичками, поведінкою, етичною стратегією міжособистісної взаємодії, тактикою попередження конфліктних ситуацій та виходу з них та є єдністю зовнішніх (регулювання діяльності та поведінки індивідів) та внутрішніх (індивідуальні можливості особистості) чинників (Заблоцька, 2017). Операційно-технологічний компонент готовності майбутніх фахівців із туризмознавства до професійної діяльності у сфері соціального туризму, стверджує Д. Люта, пов'язаний з виконанням конкретних професійних завдань, вирішенням ситуацій, упровадженням прийомів самостійного й мобільного розв'язання професійних завдань, здійсненням пошуково-дослідницької діяльності, формуванням заснованих на цінностях професійної діяльності у зазначеній сфері ключових навичок. До змісту операційно-технологічного компоненту Д. Люта відносить такі вміння майбутніх фахівців: діагностико-аналітичні, конструктивно-проектувальні, організаційно-технологічні, соціально-комунікативні, корекційно-розвивальні (Люта, 2020). Діяльнісно-практичний компонент, зазначає К. Піцул, репрезентований сукупністю професійних умінь

і навичок, здатністю володіти технологіями здійснення професійної діяльності; уміннями планування, прогнозування, організації, здійснення й аналізу фахової діяльності, цілеспрямованим формуванням моделі власної поведінки; володінням технологією ефективного професійного спілкування та соціально професійної взаємодії; володінням навичками самоосвіти й самовдосконалення у фаховій діяльності, можливістю здійснення рефлексії та віднайдення шляхів удосконалення всіх аспектів готовності до професійної діяльності (Піцул, 2015).

Операційно-процесуальний компонент готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності передбачає використання професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетенцій, компетентностей у різних стандартних та нестандартних ситуаціях у процесі фахової підготовки, адаптаційної діяльності під час проходження навчальних і виробничих практик на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, відповідальність, практичний досвід, продуктивне перетворення дійсності, виконання виробничих дій, освоєння стандартних (алгоритмізованих) процедур і операцій. Це практична здатність до професійної діяльності з усвідомленням специфіки та особливостей роботи фахівців у сфері обслуговування, успішного здійснення майбутньої професійної кар'єри, що включає рівень активності студентів та стратегії поведінкової активності студентів.

Тісно пов'язаний із попереднім компонентом *готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності і комплексно-функціональний*. На нашу думку, це поліфункціональна система професійних знань, навичок та досвіду, ставлення до справи, здатності ефективно використовувати набуті знання, уміння, особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці в реальній робочій ситуації відповідно до кон'юнктури ринку, професійної адаптації до виробничої системи та професійної соціалізації, засвоєнню соціально значущих нормі правил, що детермінуються специфікою професії у сфері обслуговування. Його роль полягає у створенні інтеграційної системи на основі побудови освітніх програм з урахуванням вимог та очікувань до виконання фахівцем притаманних для сфери обслуговування професійних функцій, регулювання діяльності на основі обміну інформацією між представниками різних спеціальностей і стейкхолдерами. Інтегральна компетентність означених фахівців ототож-

нюється з формуванням комплексної здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу із застосуванням теорій та методів системи наук для формування концепції гостинності, котрі характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, передбачають створення системи прямих і зворотних зв'язків. Комплексно-функціональний компонент забезпечує дослідницько-пошуковий і практично-перетворювальний характер навчально-пізнавальної та навчально-практичної діяльності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Особистісний (особистісно-творчий, оцінно-рефлексивний, ціннісно-особистісний, психофізіологічний, здоров'язбережувальний) компонент, за твердженням А. Віндюка, визначає необхідність особистісних якостей у здобувачів освіти для провадження професійної діяльності в індустрії гостинності. Окрім того, науковець виділяє здоров'язбережувальний компонент особистості майбутніх фахівців з готельно-курортної справи до професійної діяльності, який передбачає оптимальний рівень здоров'я та достатній рівень фізичної підготовленості, забезпечує тривалість життя, необхідну її індивідуальну фізичну, психічну, соціальну якість і достатню дієздатність на роботі та в побуті (Віндюк, 2011). На думку Ю. Земліної, особистісна компонента професійної готовності фахівців з туризму відповідає за формування їхніх психологічних якостей, світоглядних орієнтирів, моральних та громадянських якостей, комунікативних навичок; психофізіологічна – набуття фахівцем психологічних та фізичних якостей, необхідних для професійної діяльності у сфері туризму: оптимальної фізичної форми для надання екскурсійних послуг, що потребують витривалості, здатності переносити спеку / холод тощо; оволодіння студентом методиками розвитку психічної витривалості (Земліна, 2013). Т. Канівець особистісний компонент психологічної готовності студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри пов'язує з необхідними для успішного здійснення професійної кар'єри особистісними характеристиками здобувачів освіти. До структури особистісного компонента дослідницею включено складники: а) рівень суб'єктивного контролю (інтернальності) в основних сферах життєдіяльності особистості: виробничих, міжособистісних та сімейних стосунках; досягнення та невдачі; хворобах та здоров'ї; б) лідерські якості (Канівець, 2013). Ціннісно-особистісний компонент готовності майбутніх

фахівців із туризмознавства до професійної діяльності у сфері соціального туризму, відповідно до дослідження Д. Лютої, установлює спроможність до розуміння основ діяльності у сфері соціального туризму, у процесі аналізу здобувач освіти здатен оцінити та переоцінити власні здібності, особистісні досягнення, здійснювати свідомий контроль результатів професійних дій, аналіз реальних ситуацій, здатність до самоорганізації, самовдосконалення. Він пов'язаний зі світоглядними, морально-вольовими, естетичними якостями, індивідуальними особливостями (емпатійністю, делікатністю, тактовністю, уважністю, терпимістю, витримкою, терплячістю, гуманністю, чесністю, високою духовною культурою, моральністю, етичною поведінкою, об'єктивністю і справедливістю, моральною чистотою, конфіденційністю, порядністю, відповідальністю, емоційно-позитивним ставленням до людей) (Люта, 2020).

Однак у дослідженнях науковців не розкритий, на нашу думку, досить значущий компонент підготовки майбутніх фахівців. Світовий Економічний Форум прогнозує до 2025 року необхідність перенавчання половини всіх працівників планети через потрясіння економіки, викликане пандемією та стрімкою автоматизацією праці. Окрім фізичних, зловідомими для людей стають відчуття незахищеності, психологічні проблеми, викликані введенням нагального протоколу дій і системи обмежувальних заходів (режиму ізоляції населення, обмеження свободи пересувань і дій у межах певних зон) для стримання поширення захворюваності, що актуалізує рефлексивно-безпековий компонент.

Сучасний науково-технічний прогрес людства визначив світову тенденцію швидкої зміни не лише науково-навчальної інформації, а й інтенсивного застарівання професійних знань. Тож не саме знання, а способи його здобуття, активне навчання та нові освітні стратегії (уміння вчитися активно, ефективно, неперервно, критичний, економічний склад мислення) стають трендом сьогодення. В умовах глобалізації та соціальної роздробленості виникає нагальна потреба самоідентифіковуватися, зберігати індивідуальність, розвивати стресостійкість і гнучкість (виправляти помилки, приймати рішення та діяти в ситуаціях невизначеності, вирішувати нетипові проблеми, які ще не визначено як проблеми), оскільки динамічні зміни, двозначність і необхідність, готовність до постійної перекваліфікації, на думку світових футурологів, стануть обов'язковою характеристикою майбутнього.

Рефлексивно-безпековий компонент готовності майбутніх фахівців готельно-

ресторанної справи до професійної діяльності, на нашу думку, заснований на системному підході, аналізі явищ дійсності та власного стану, містить систему навчання й самонавчання здобувача освіти, включає адекватну оцінку своїх можливостей, аналіз та самоаналіз внутрішніх процесів, психологічних станів, професійної діяльності, рівень суб'єктивного контролю, аналітичне мислення з метою самоосвіти, самовиховання та самовдосконалення, всебічного й гармонійного розвитку і формування творчої особистості фахівця готельно-ресторанної справи. Безпековий складник означеного компонента пов'язаний з розумінням себе як суб'єкта життєдіяльності (фізичне і психічне здоров'я, соціально-правові норми поведінки в суспільстві, саморозуміння, самоповага, життєві цілі, прагнення успіху), безпековою соціальною взаємодією (забезпечення охорони праці та техніки безпеки на робочому місці, відповідальність за вибір, учинок чи бездіяльність, психологічна сумісність із колективом, гуманне спілкування, розуміння значущості суспільного права, толерантний взаємозв'язок з людьми різних політичних поглядів, релігійних переконань, національних спільнот, соціальних шарів і прошарків); безпековою діяльністю (освітньою, професійною, спортивною, дозвільною, ігровою тощо).

Зазначимо, що виокремлені компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-процесуальний, комплексно-функціональний, рефлексивно-безпековий) взаємопов'язані та взаємодоповнюючі, формують особистість професіонала для подальшої адаптації та реалізованості на підприємствах сфери обслуговування, вибудовування власної кар'єри та формування стратегії життєвого успіху.

Висновки

У результаті проведення дослідження здійснено теоретико-методологічний аналіз та визначено компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності. Виконано науково-дослідницькі завдання щодо аналізу стану розробленості проблеми готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності; систематизації й визначення компонентів готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності за допомогою загальнонаукових методологічних підходів (системного, ситуаційного, комплексного) і методів дослі-

дження – абстрактно-логічного методу, аналізу та синтезу, аналогії для уточнення понять «компоненти готовності», «компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства до професійної діяльності». «Готовність майбутнього фахівця готельно-ресторанної справи до професійної діяльності» витлумачено як результат навчання в закладах фахової передвищої та вищої освіти різних форм власності, володіння замовниками освітніх послуг професійно орієнтованими знаннями, уміннями, навичками і компетентностями, які встановлюють його відповідність вимогам до діяльності з надання різноманітних послуг клієнтам готельно-ресторанних підприємств; ґрунтується на усвідомлених здібностях до обраної професії, рефлексії; передбачає здатність до наукового дослідження та інноваційної діяльності, неперервний саморозвиток і самоосвіту впродовж життя. У результаті дослідження проаналізовано наукові праці українських вчених щодо проблем підготовки в закладах вищої освіти майбутніх фахівців сфери обслуговування, готельно-ресторанної справи та туризму, розглянуто компоненти готовності до професійної діяльності. Визначено основні компоненти готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-процесуальний, комплексно-функціональний, рефлексивно-безпековий. Узагальнено й виокремлено за допомогою теоретико-методологічного аналізу досліджуваної проблеми основні компоненти готовності, а також означено динамічний взаємозв'язок між ними. Визначено залежність підготовки фахівців готельно-ресторанної справи від реалій сьогодення, розвитку сучасної економіки та науково-технічного прогресу.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо в аналізі принципів і функцій професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайна Л.В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму в закладах вищої навчальної освіти : дис... д-ра. пед. наук. Запоріжжя, 2018. 698 с.
2. Бурак В.Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи : дефінітивний аналіз. *Педагогічний альманах*. 2020. № 46. С. 124–131.
3. Віндюк А. Структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з готельно-курортної справи до професійної діяльності. *Молодь і ринок*. 2011. № 5 (76). С. 76–81.

4. Гарага А.В. Модель підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. № 44. С. 50–56.

5. Заблоцька І.В. Готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців сфери послуг як педагогічна проблема. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: Педагогічні науки*, 2017. Вип. 135. С. 90–97.

6. Земліна Ю.В. Структура та компоненти професійної готовності фахівців з туризму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : Педагогіка і психологія*. 2013. № 40. С. 207–211.

7. Іванова О.А. Технологія формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування у процесі фахової підготовки: методологічний компонент. *Colloquium-journal : Pedagogicalsciences*. 2020. № 26 (78). С. 23–25.

8. Канівець Т.М. Формування психологічної готовності студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри : дис... канд. психол. наук. Київ, 2013. 200 с.

9. Люта Д. Структура, критерії та рівні готовності майбутніх фахівців із туризму до професійної діяльності у сфері соціального туризму. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 31. Т. 3. С. 310–315.

10. Мойсеюк Н.Є. Готовність до професійної діяльності: суть і шляхи формування. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ; Вінниця, 2006. Вип. 12. С. 364–368.

11. Остапенко Е.О. Формування готовності майбутніх економістів до професійного саморозвитку : дис... канд. пед. наук. Київ, 2015. 250 с.

12. Піцул К.С. Сутність та структура готовності майбутніх фахівців з готельної і ресторанної справи до професійної діяльності. *Молодь і ринок*. 2015. №12 (131). С. 93–98.

13. Староста В. Основні компоненти структури готовності студентів до професійної діяльності. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. С.211–216.

14. Штифурак В.Є., Самохвал О.О. Теоретичне обґрунтування змістового компонента фахової підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі німецькомовних країн. *Science Review*. 2020. № 4(31). С. 12–19.

15. Burak V. Training of future specialists in hotel and restaurant industry in higher educational establishments in the conditions of distance learning. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2020. № 6 (39). P. 16–20.

REFERENCES

1. Bezkorovaina L.V. Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodical bases of professional training of future specialists in tourism in higher educational institutions] : dys...d-ra. ped. nauk. Zaporizhzhia, 2018. 698 s [in Ukrainian].
2. Burak V.H. Profesiina pidhotovka maibutnykh fakhivtsiv hotelno-restoranoi spravy: definityvnyi analiz [Professional training of future specialists in hotel and restaurant business: a definitive analysis]. *Pedahohichnyi almanakh*. 2020. № 46. S. 124–131 [in Ukrainian].

3. Vindiuk A. Strukturni komponenty hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv z hotelno-kurortnoi spravy do profesiinoi diialnosti [Structural components of readiness of future specialists in hotel and resort business for professional activity]. *Molod i rynek*. 2011. №5 (76). S. 76–81 [in Ukrainian].
4. Haraha A.V. Model pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia [Model of training of future specialists in service sector]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*. 2020. Vyp. № 44. S. 50–56 [in Ukrainian].
5. Zablotska I.V. Hotovnist do profesiinoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv sfery posluh yak pedahohichna problema [Readiness for professional activity of future specialists in the services sector as a pedagogical problem]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova: Pedahohichni nauky*, 2017. Vyp. 135. S. 90–97 [in Ukrainian].
6. Zemlina Yu.V. Struktura ta komponenty profesiinoi hotovnosti fakhivtsiv z turyzmu [Structure and components of professional readiness of specialists in tourism sector]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho : Pedahohika i psykhohihiia*. 2013. № 40. S. 207–211 [in Ukrainian].
7. Ivanova O.A. Tekhnolohiia formuvannia aktyvnoi profesiinoi pozytsii maibutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia u protsesi fakhovoi pidhotovky: metodolohichniy component [Technology of formation of active professional position of future specialists in the service sector in the process of professional training: methodological component]. *Colloquium-journal : Pedagogical sciences*. 2020. № 26(78). S. 23–25 [in Ukrainian].
8. Kanivets T.M. Formuvannia psykhohichnoi hotovnosti studentiv do zdiisnennia maibutnoi profesiinoi kariery [Formation of psychological readiness of students for future professional career]: dys... kand. psykol. nauk. Kyiv, 2013. 200 s [in Ukrainian].
9. Liuta D. Struktura, kryterii ta rivni hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv iz turyzmoznavstva do profesiinoi diialnosti u sferi sotsialnoho turyzmu [Structure, criteria and levels of readiness of future specialists in tourism for professional activity in the social tourism sector]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2020. № 31. T. 3. S. 310–315 [in Ukrainian].
10. Moiseiuk N.Ye. Hotovnist do profesiinoi diialnosti: sut i shliakhy formuvannia [Readiness for professional activity: essence and ways of formation]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. Kyiv; Vinnytsia, 2006. Vyp. 12. S. 364–368 [in Ukrainian].
11. Ostapenko E.O. Formuvannia hotovnosti maibutnikh ekonomistiv do profesiinoho samorozvytku [Formation of readiness of future economists for professional self-development]: dys... kand. ped. nauk. Kyiv, 2015. 250 s [in Ukrainian].
12. Pitsul K.S. Sutnist ta struktura hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv z hotelnoi i restorannoi spravy do profesiinoi diialnosti [Essence and structure of readiness of future specialists in hotel and restaurant business for professional activity]. *Molod i rynek*. 2015. №12 (131). S. 93–98 [in Ukrainian].
13. Starosta V. Osnovni komponenty struktury hotovnosti studentiv do profesiinoi diialnosti [Main components of the structure of students' readiness for professional activity]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*. 2019. S. 211–216 [in Ukrainian].
14. Shtyfurak V.Ye., Samokhval O.O. Teoretychne obgruntuvannia zmistovoho komponenta fakhovoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv turystychnoi haluzi nimetskomovnykh krain [Theoretical substantiation of the content component of professional training of future specialists in the tourism industry of German-speaking countries]. *Science Review*. 2020. № 4(31). S. 12–19 [in Ukrainian].
15. Burak V. Training of future specialists in hotel and restaurant industry in higher educational establishments in the conditions of distance learning. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2020. № 6 (39). P. 16–20 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 04.02.2021.
The article was received 04 February 2021.*